

Jak spolu (ne)komunikovat?!?

PedF UK, 3.2.2015
PhDr. Tamara Bučková, Ph.D.

Labyrinth.vedeni@pedf.cuni.cz
www.labyrinthvedeni.cz

o **LA**byrintu
o nás
Info, info, info

co **BY**ste mě **VED**ět
o nás
co nás čeká a nemluve

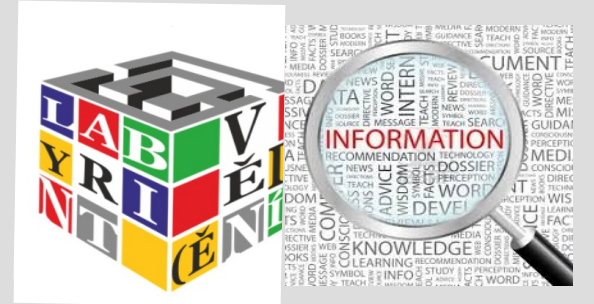
ad **R**esy
o nás
jak a kde nás kontaktujete

INT mezi
o nás
Labyr lidmi
povídat si, ptát se

archiv **VĚDĚNÍ**
o nás
vše galerie

Labyrint **VĚDĚNÍ**
o nás
věď (ne)věďt je adrenalin...

Co vás dnes čeká a nemine

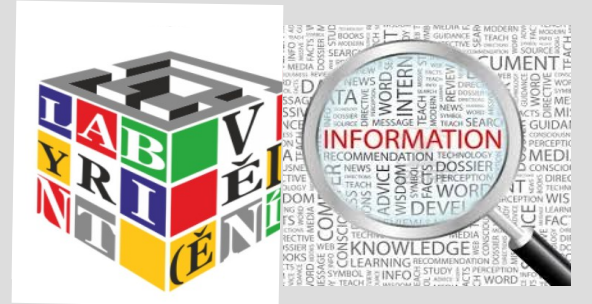
► Vymezení klíčových pojmů

- **JAZYK**
- **KOMUNIKACE**
- **JAZYKOVÁ KOMUNIKACE**

► Několik poznámek k umění komunikace

- **JAK TO UDĚLAT, ABYCH UMĚL NASLOUCHAT, A ZÁROVEŇ DOKÁZAL MLUVIT TAK, ABY MI BYLO NASLOUCHÁNO**

Co vás dnes čeká a nemine

► Vymezení klíčových pojmů

– Co znamená KOMUNIKOVAT?

- Používat jazyk, kterým se budu umět dohodnout.
- Najít téma, které bude mého komunikačního partnera zajímat, nebo které pro něj bude potřebné.
- Toto téma umět jazykově zformulovat. Umět pojmenovat to, o čem chci hovořit.
- Udělat to tak, aby mi můj partner porozuměl nebo se o to alespoň snažil

Ferdinand de Saussure

zakladatel moderního lingvistického bádání

- **Langage / řeč**

- Člověk je bytost, které disponuje darem řeči

- **Langue / jazyk**

- Mateřština X cizí jazyky
- Živé jazyky X mrtvé jazyky
- Umělé jazyky
- Paralelní jazykové kódy

- **Parole / promluva**

- „Dobrý den!“
- „Na shledanou!“

„*Cours general de linguistik*“
„*Kurs obecné lingvistiky*“

1916

Doplňte sami!

Moje mateřština je čeština.
V terminologii F. du Saussura

Jsem člověk a je mi vlastní fenomén lidské řeči.
F. du Saussure ji nazýval.....

„Nerozuměli jste mi? Právě jsem Vám řekl.“
Poslední stavební kámen Saussurovo triády se nazývá.....

Doplňte sami!

Moje mateřština je čeština.
V terminologii F. du Saussura **LANGUE**.

Jsem člověk a je mi vlastní fenomén lidské řeči.
F. du Saussure ji nazýval **LANGAGE**.

„Nerozuměli jste mi? Právě jsem Vám řekl.“
Poslední stavební kámen Saussurovy triády se nazývá **PAROLE**.

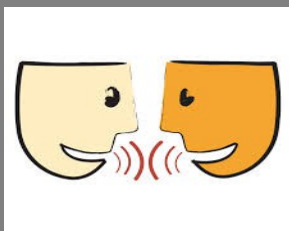
Komunikace – díl první

Kdo a s kým?

Komunikační modely

Komunikace ve vlastním slova smyslu

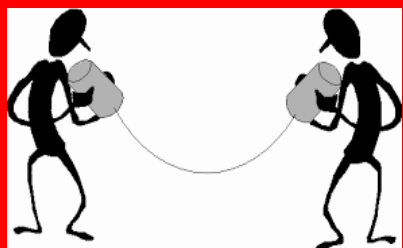

Komunikace ve vlastním slova smyslu představuje komunikaci **dvou lidí**.

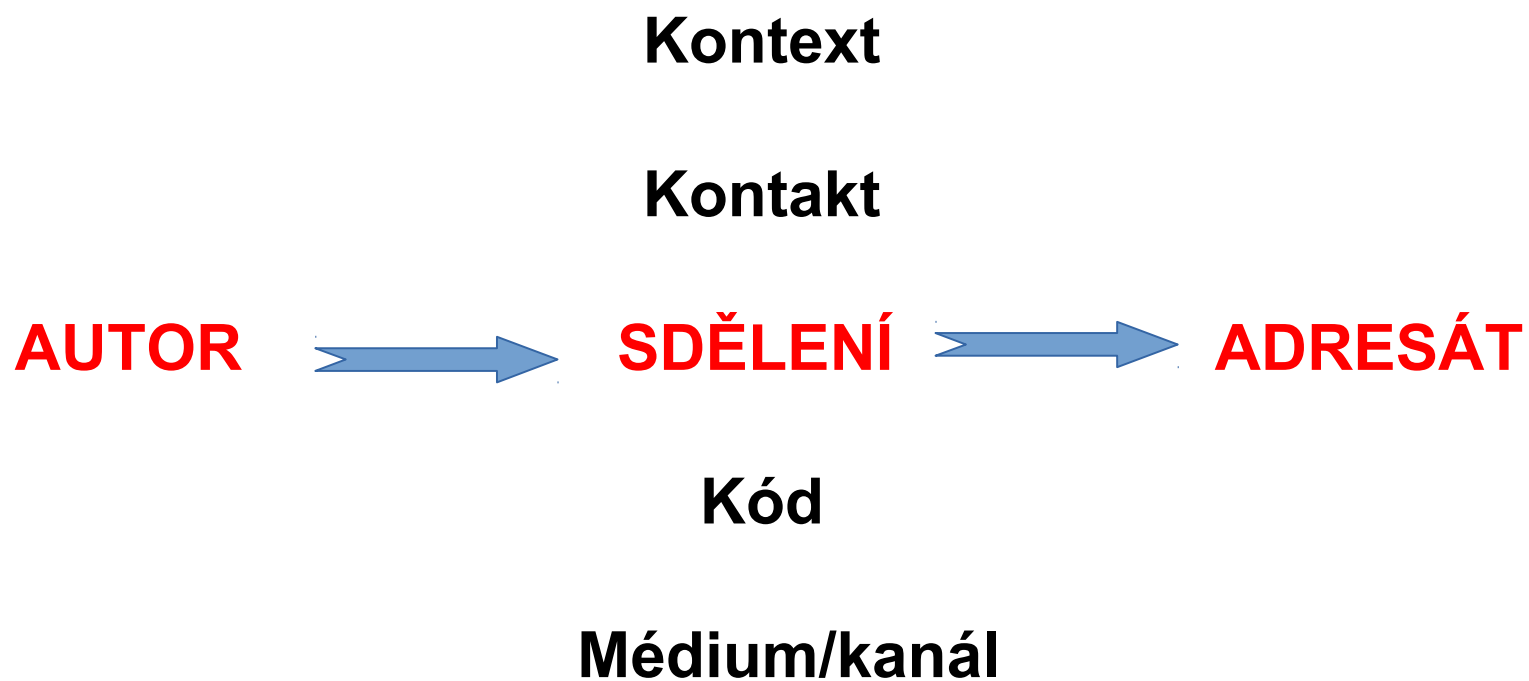
Komunikace je v tomto případě **interakce**, v jejímž středu je **SDĚLENÍ**,

Klíčové otázky procesu komunikace

- **Kdo** sděluje
- **Komu** sděluje
- **Co a s jakým cílem**
- **Kdy a kde** se odehrává
- **Které prostředky** člověk za účelem tohoto sdělení zvolí

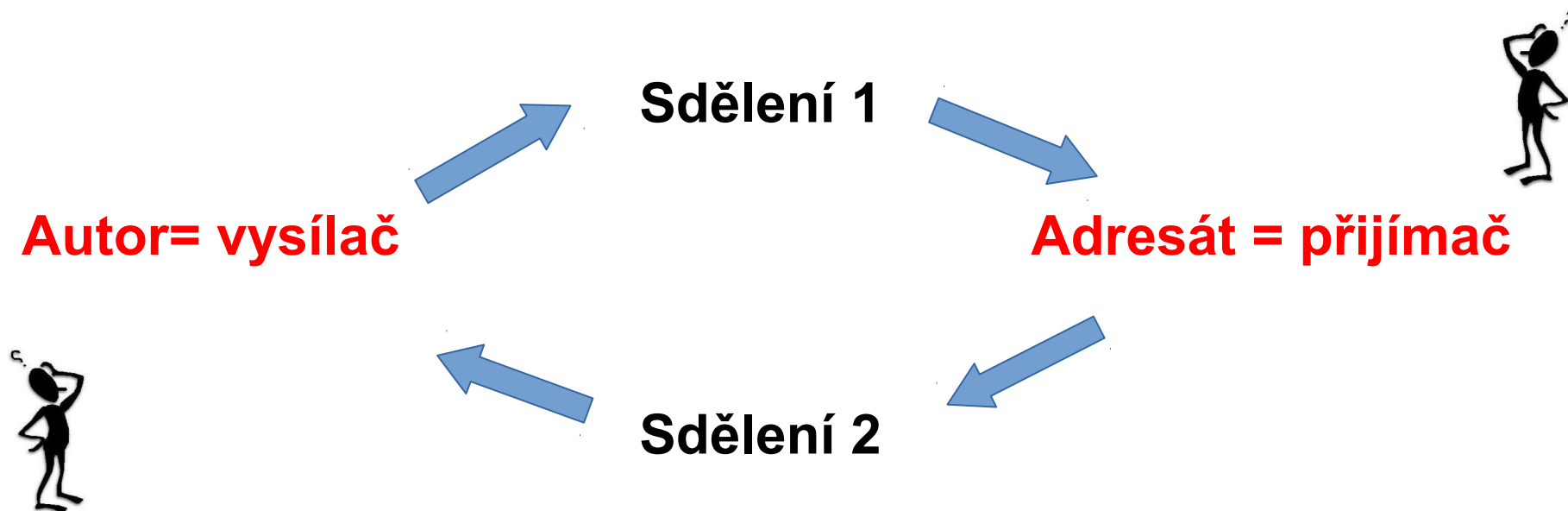

Model komunikativní situace

Optimální model komunikativní situace

Jedná se o proces kódování myšlenek (tzn. o „přetavení“ myšlenek do jazykového kódu prvním účastníkem komunikace, které druhý účastník dekóduje (porozumí jim) a následně na ně zareaguje

1. **Záměr něco sdělit**
2. **Promyšlení záměru** (jak to sdělit)
3. **Realizace záměru** (= vlastní promluva nebo napsání textu) s tím, že autor sdělení/textu může sám sebe a do jisté míry podle reakcí kom. partnera korigovat (obsahové a jazykové opravení sama sebe = autocenzura + autokorektura)

Různé klasifikace aneb Různé způsoby dalšího dělení komunikace

Klasifikační kritéria

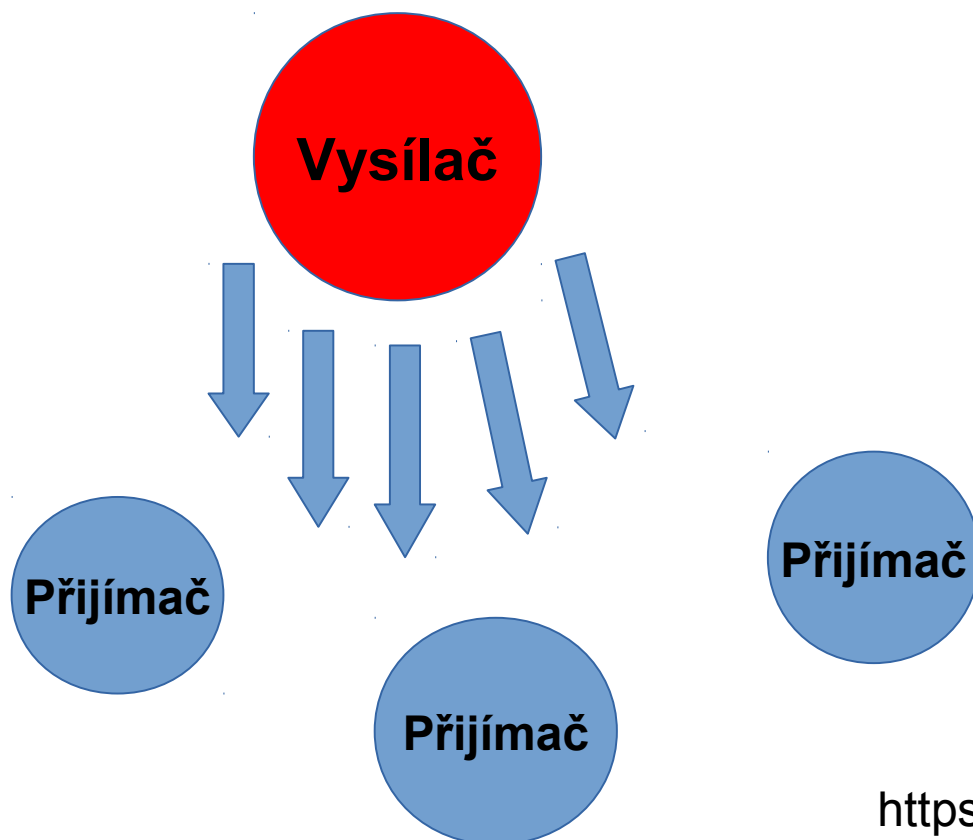
- **Počet účastníků komunikace:** interpersonální komunikace = komunikace mezi jednotlivci; skupinová komunikace; intrapersonální komunikace (kdy člověk komunikuje sám se sebou)
- **Prostředí, kde se komunikace odehrává:** institucionální (na úřadě, ve firmě); soukromá (doma, mezi přáteli)
- **Způsob komunikace:** přímá (face to face); zprostředkovaná (médii jako např. Telefon, mobiln telefon, e-mail, klasická pošta.
- **Kód, v němž probíhá:** jazykový kód: komunikace v mateřštině nebo cizích jazycích; komunikace v jednom či více jazycích.
- **Způsob „fixace“ jazykového kódu:** mluvená a písemná forma projevu

DALŠÍ ZAJÍMAVÉ MOMENTY

- **Styl komunikace** (styl osobního projevu, styl interakce): vstřícný X nepřátelský; milý X nesympatický;
- **Kombinace verbálních (jazykových) a nonverbálních prostředků (řeč těla)**

Komunikační modely v praxi

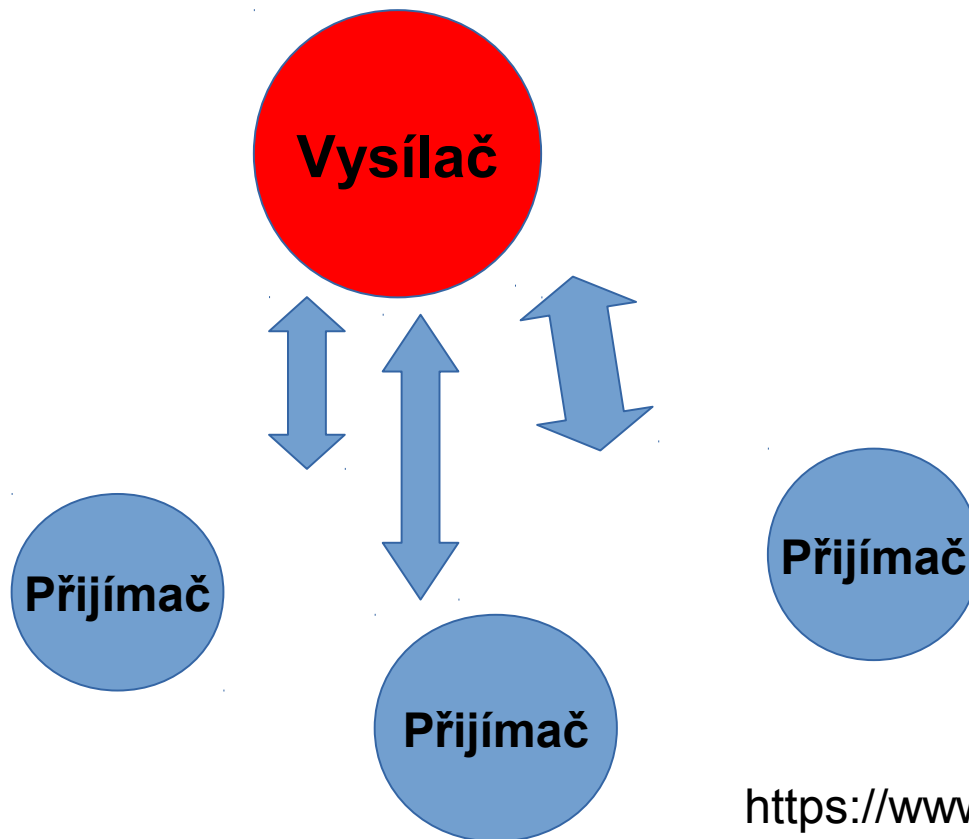
Výklad učitele

<https://www.google.cz/search?q=Třída+ve+škole>

Komunikační modely v praxi

Rozhovor učitele s žáky

<https://www.google.cz/search?q=Třída+ve+škole>

Jak by podle vás vypadal model samomluvy?

?!?

Komunikační modely v praxi

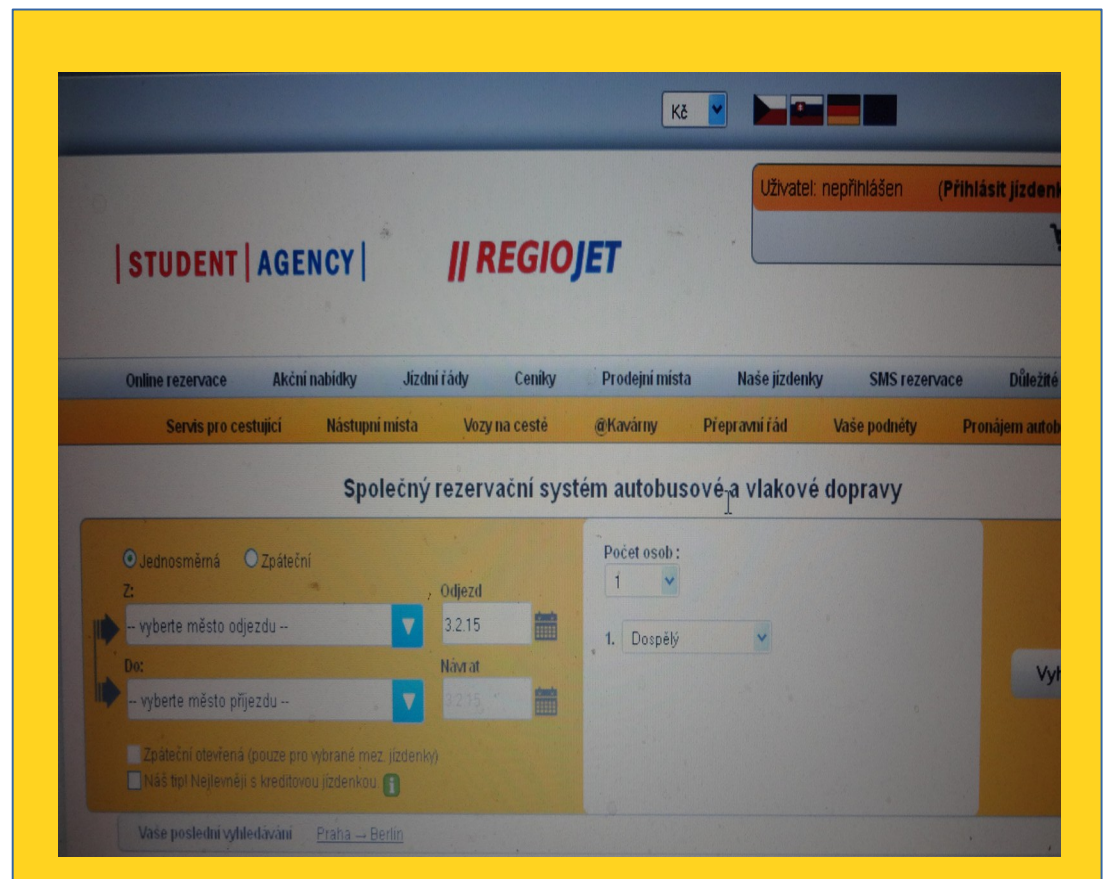
Samomluva?

Vysílač
=
přijímač

Komunikační modely

Komunikace v širším slova smyslu aneb Kde to začíná a končí

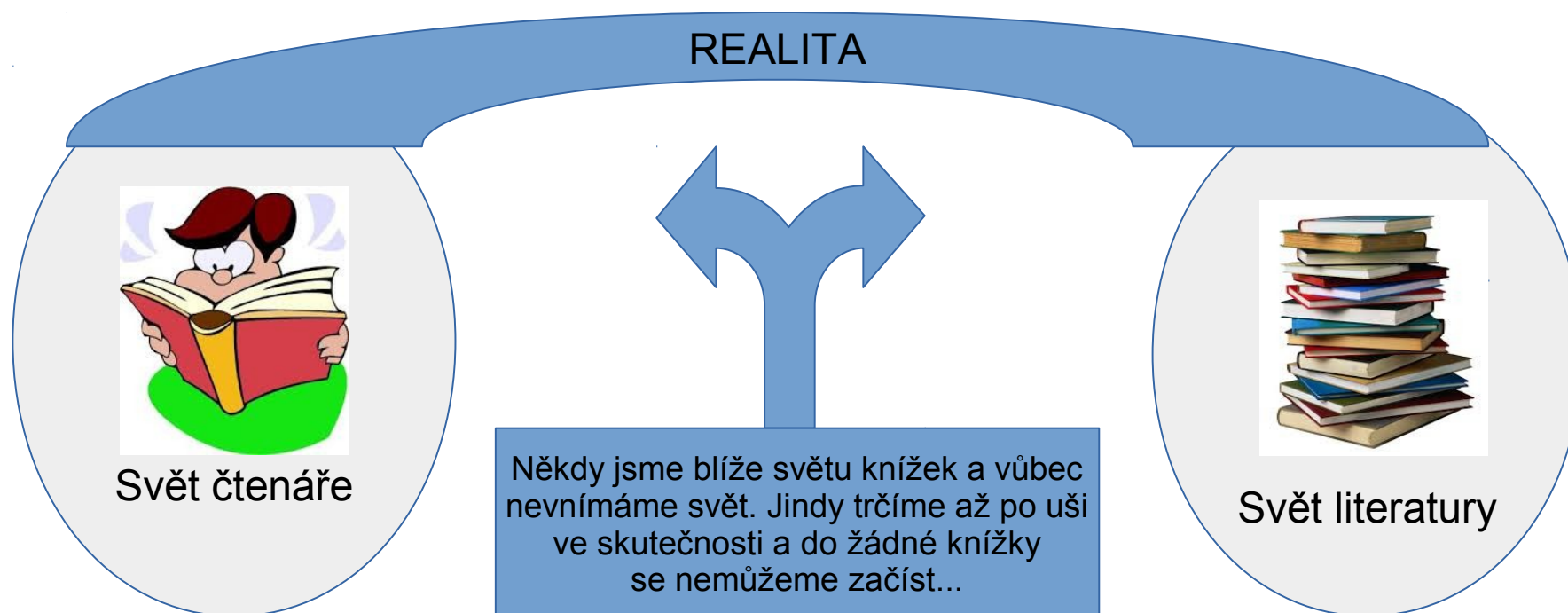

Komunikace v širším slova smyslu

Komunikace se systémem (ten reaguje pouze do v té míry a tak pružně, jak jej nastavil jiný člověk, který komunikaci, např. nákupu jízdenek přes internet už není přítomen)

Komunikace v širším slova smyslu

Literární komunikace: četba a reflexe literatury (přemýšlení o tom, co člověk právě přečetl)

Čtenář má do jisté míry možnost reagovat na to, co čte: tím, že si vytvoří vlastní názor na to, o čem čte a tento názor promítne do svého vlastního života)

Komunikace v širším slova smyslu

Komunikace se zvířaty

„Se svým psem
si rozumím nejlépe.“

Rozdíly mezi řečí člověka a řečí zvířat?. Zvířata ve své „řeči“ neumí „hovořit“ v časových souvislostech (neumí jazykově pracovat s minulostí, přítomností a budoucností). Zážitky z minulosti evidují tak, jak jen mohou, v závislosti na přizpůsobení mozku. Neumějí předstírat. V centru jejich „řeči“ se nachází starost o potravu a potomstva (problematika přežití).

Dějiny komunikace podle převládajícího média

- **SVĚT UCHA** - období orální kultury, doba akustického prostoru;
- **SVĚT RUKOPISŮ** – období psané kultury, „fonetické písmo“ nahrazuje klasické „vizuálně vnímané“ písmo;
- **SVĚT KNIHTIŠTIKU** – označované jako „Gutenbergova galaxie“, kniha jako médium umožňující „fixaci“, tj. nezměnitelnost textu. Kniha jako pramen vědění a velmi rychle i jako konzumní zboží;
- **SVĚT ELEKTŘINY** – svět médií, masmédií a mediální komunikace.

A víte... KDO, KDY, KDE???

Knihtisk vynalezl kolem roku 1450 Johannes Gensefleisch zur Laden, zvaný Gutenberg.

Bible, první kniha vydaná Gutenbergem měla 1200 stran, vyšla v nákladu 180-200 kusů výtisku a Gutenberg ji tiskl v letech

- A) 1451 – 1459
- B) 1452 – 1455
- C) 1455 – 1460
- D) Gutenberg nebyl věřící a bible jím nikdy nebyla vydána

Gutenbergova bible 1452 - 1455

Kopie Gutenbergovy bible v newyorské knihovně

http://cs.wikipedia.org/wiki/Gutenbergova_bible

A víte... KDO, KDY, KDE???

Dnes rozlišujeme nejčastěji dvě skupiny noviny jako produktu tištěné publicistiky: seriózní listy a bulvár.

Slovo BULVÁR pochází z francouzského BOULEVARD, což bylo označení

- A) pro širokou ulici jako místo prodeje v 18. století
- B) pro skandální události
- C) jméno prvního vydavatele masového tisku ve Francii Jeana Boulevarda
- D) pro širokou ulici jako místo prodeje v 19. století

Boulevard

široká frekventovaná ulice (fr.), která byla v **19. století** vhodným místem pro prodej novin

Le Boulevard St. Denis, Paříž, Jean Béraud

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Bulv%C3%A1r>

Seriózní tisk X bulvár Rozdíly?

Rozdíly

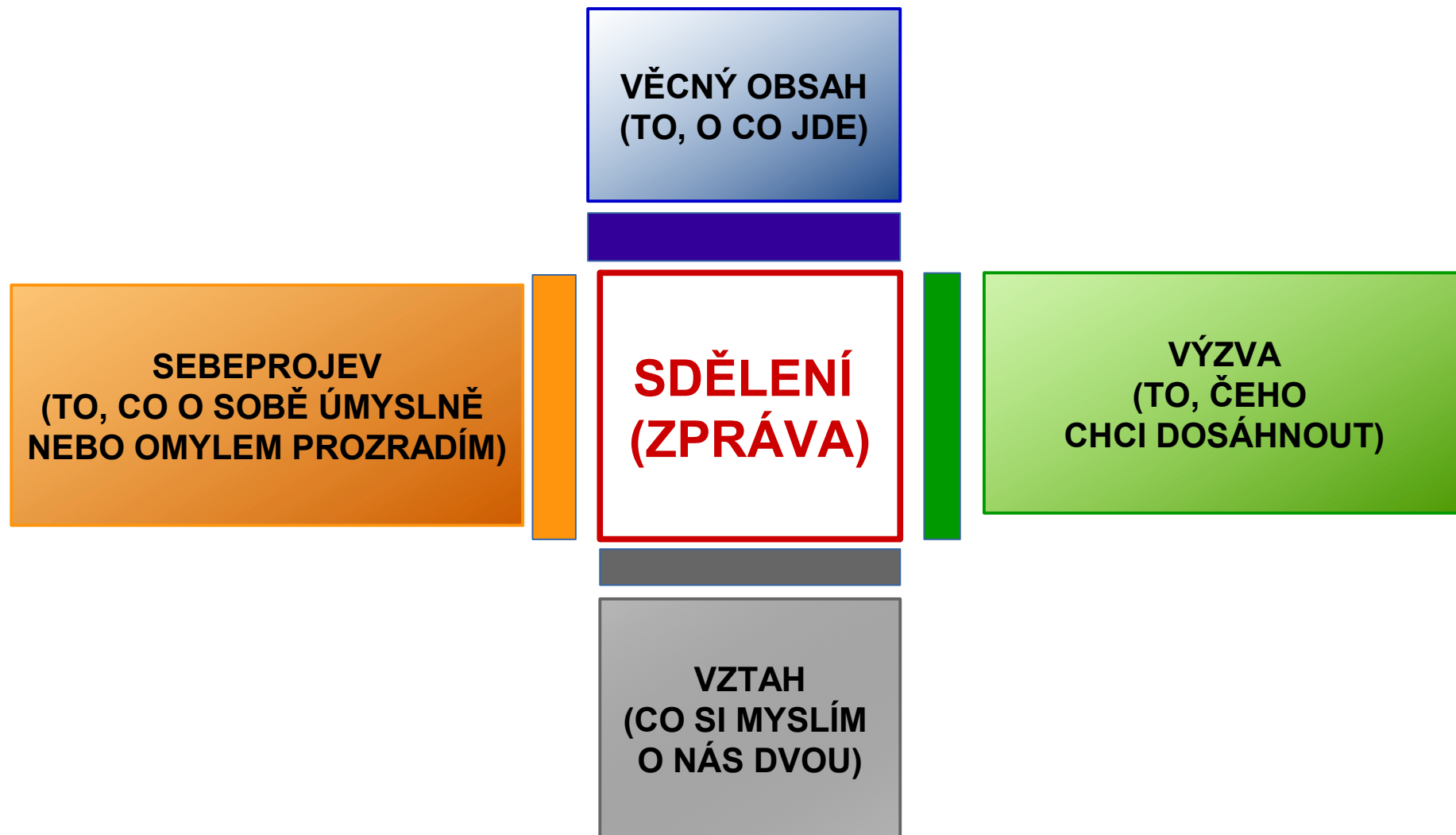

- **Kdo sděluje**
- **Komu sděluje**
- **Co a s jakým cílem**

**POZOR! Netýká se to jen masmédií,
ale i každodenního života!!!**

Čtyři strany jedné zprávy

Friedemann Schulz von Thunn

„Miteinander reden“ / „Jak spolu komunikujeme“

Komunikace – díl druhý

Kontext,
kontakt,
sociální role

Chci se ukázat jako jiný/á než jsem

Chci se ukázat jako jiný/á než jsem

**Neslyším tě,
jsem v
tramvaji.**

Chci se ukázat jako jiný/á než jsem

**Do Mc já prostě
nepůjdu.**

Chci se ukázat jako jiný/á než jsem

Sociálních role RODINA

**Kolik chceš knedlíku?
Tři?!?!
Dostaneš pět!**

Čtyři strany jedné zprávy

VĚCNÝ OBSAH

SEBEPROJEV

VÝZVA

VZTAH

Sociálních role RODINA A ŠKOLA

Sociálních role RODINA A ŠKOLA

Čtyři strany jedné zprávy

VĚCNÝ OBSAH

SEBEPROJEV

VÝZVA

VZTAH

Sociálních role RODINA A SPOLEČNOST

**Proč?!
Protože jsem
tvoje matka!**

Sociálních role RODINA A SPOLEČNOST

Sociálních role RODINA A SPOLEČNOST

**To já mám se
svými dětmi
spíše takový
kamarádský
vztah**

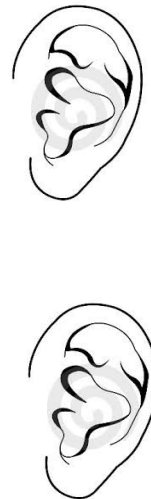
Čtyři uši jedné zprávy

aneb Jak „ODEČÍST“ čtyři různé věci z jednoho a téhož sdělení

UCHO SEBEPROJEVU

VĚCNÉ UCHO

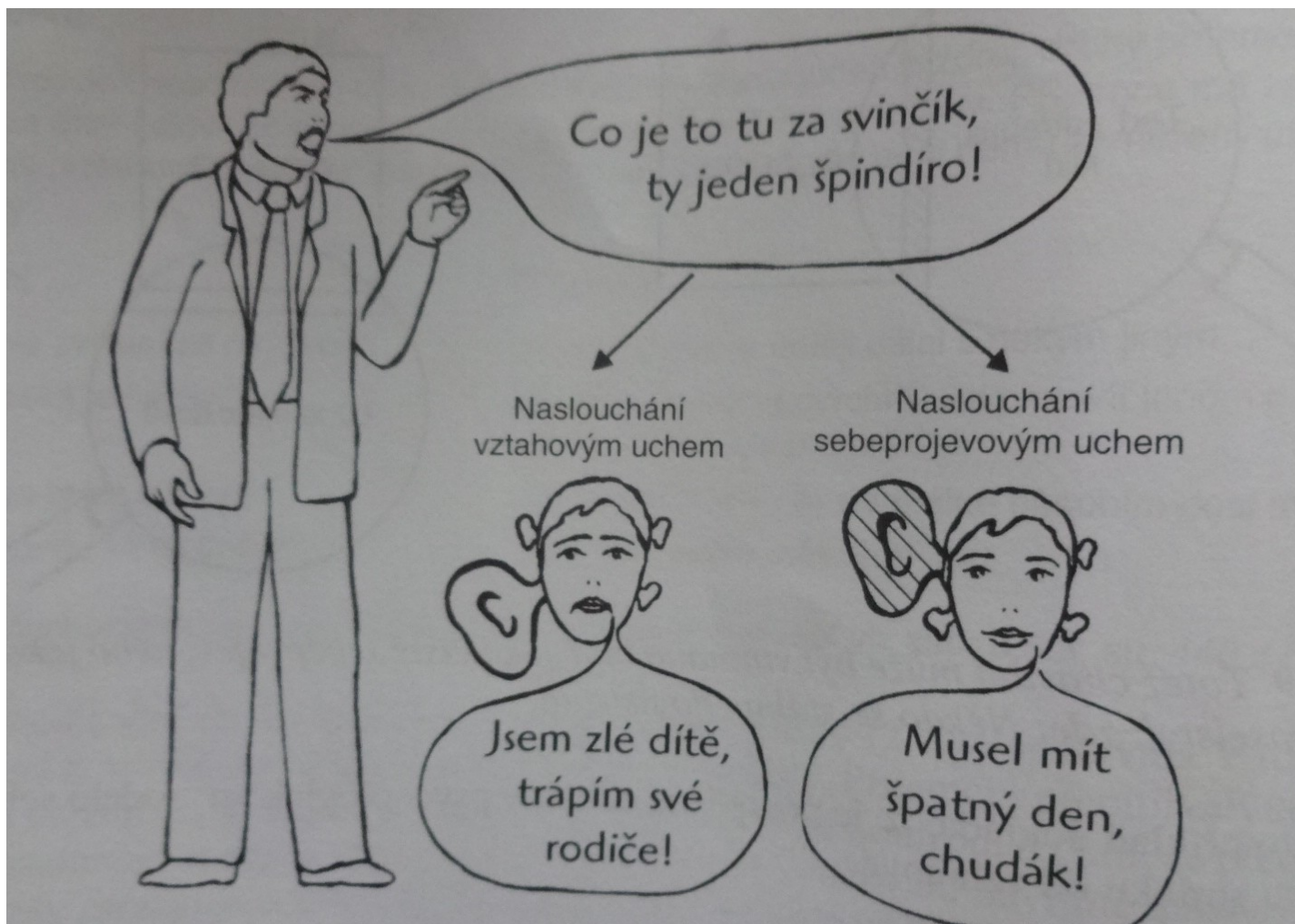
VZTAHOVÉ UCHO

VÝZVOVÉ UCHO

Friedemann Schulz von Thunn

„Miteinander reden“ / „Jak spolu komunikujeme“

ŠKOLA – OKRUH VRSTEVNÍKŮ

**My píšem, jo?
Já to vůbec
neumím.**

ŠKOLA – OKRUH VRSTEVNÍKŮ

ŠKOLA – OKRUH VRSTEVNÍKŮ

UCHO SEBEPROJEVU

VZTAHOVÉ UCHO

VĚCNÉ UCHO

VÝZVOVÉ UCHO

ŠKOLA – JÁ, MÍ SPOLUŽÁCI A UČITEL

ŠKOLA – JÁ, MÍ SPOLUŽÁCI A UČITEL

ŠKOLA – OKRUH VRSTEVNÍKŮ

UCHO SEBEPROJEVU

VZTAHOVÉ UCHO

VĚCNÉ UCHO

VÝZVOVÉ UCHO

Komunikace – díl třetí

Kód/médium
kanál

Jazyk jako kód, šifra a symbol

MLUVENÝ PROJEV (ŘEČ SLOV) & ŘEČ TĚLA

- **Verbální (jazykový) projev**
 - Slova a zvuky
- **Nonverbální projev (řeč těla jako nonverbální komunikace)**
 - Kinezetika (její součástí je gestika)
 - Proxemika (osobní zóny, vzdálnost mezi komunikujícími, jejich postoj)
 - Haptika (osobní zóny, dotyk)
 - Mimika, oční kontakt (vizika)
 - Posturika (pohyb celého těla)
 - Chronemika (nakládání při komunikaci s časem)

Dělení řeči těla podle funkcí pohybových výrazů

Dělení podle D. Lewise

Symboly jsou pohybové znaky, které mohou zcela nahradit slovní vyjádření (palec nahoře = vše jde dobře)

Ilustrátory jsou pohyby, které napomáhají tempu a rytmu řeči člověka, používají se pro zdůraznění některých momentů

Regulátory napomáhají usměrňovat komunikaci (např. kývání hlavou jako znak porozumění)

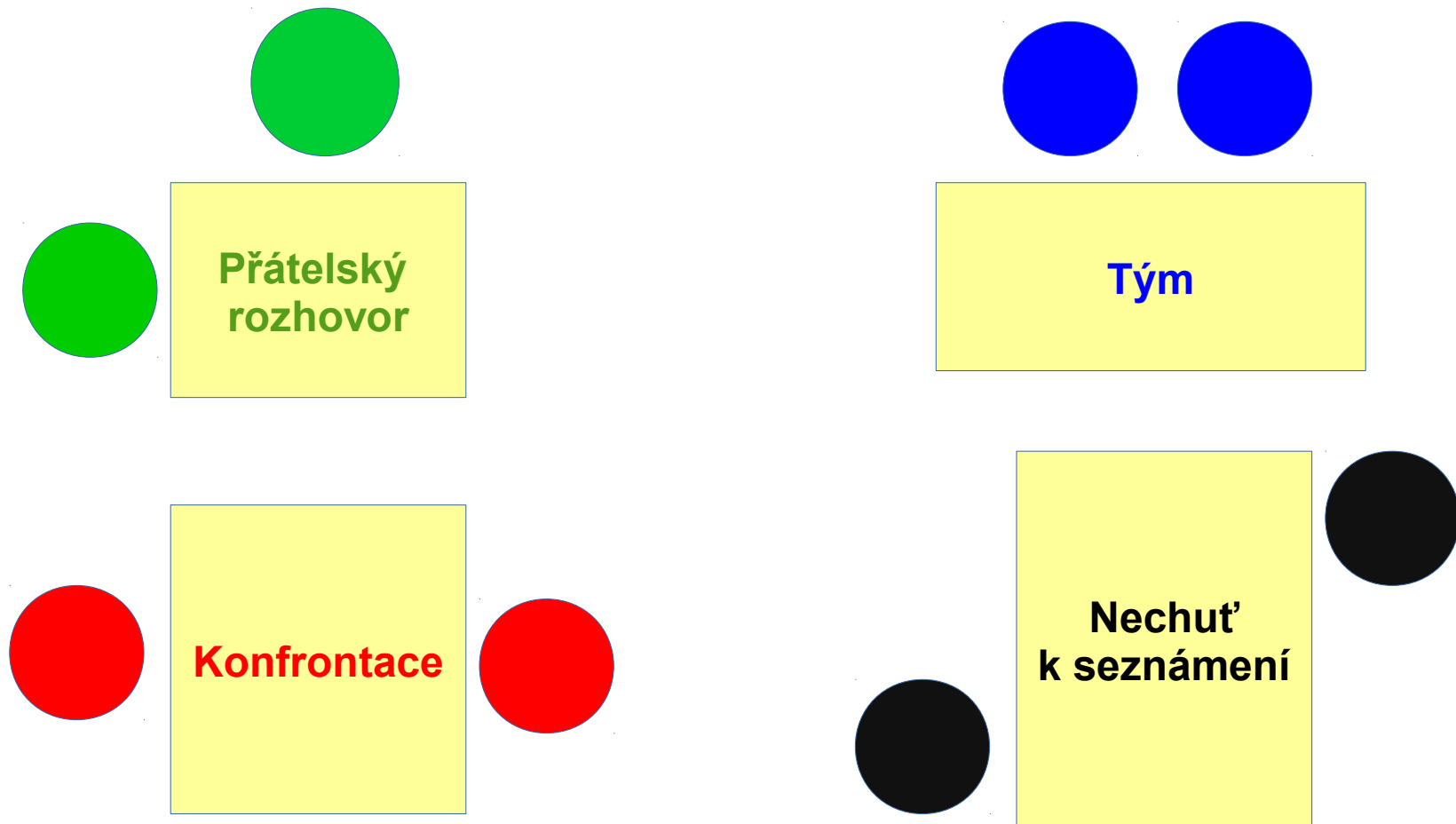
Adaptéry jsou gesta a pohyby, která pomáhají zvládnout emoce

Proxémika

vzdálenost mezi lidmi

(např. lidí komunikujících u jednoho stolu)

Srov. ČERNÝ, HOLEŠ 2004

Haptika

(předávání informací tělesným kontaktem, např. podáním ruky)

Během podání ruky registrujeme

- **vzhled ruky** (pěstěná ruka, okousané nehty... = svědectví o osobní hygieně)
- **hmatový vjem ruky** (ruka s mozoly, hladká dlaň = svědectví o profesi)
- **stupeň vlhkosti nebo suchosti dlaně** (svědectví o nervozitě, strachu)
- **délku trvání kontaktu** (potřásání rukou = nadšení, krátký stisk ruky = spíše nezájem)
- **styl podání a uchopení ruky** (např. stisk „rukavice“ = spojenectví)

Vizika

(oční kontakt, pohledy)

„Oči jsou oknem do duše.“ Tento citát není spojován s konkrétním autorem, ale je přijímán jako všeobecně známá pravda.

Rozlišujeme

- **pohled z očí do očí** (znamení snahu o konstruktivní komunikaci);
- **nadměrně dlouhý pohled do očí** (představující výzvu, nepřátelství nebo naopak snahu o sblížení);
- **pohled dolů** (většinou jde o podřízenost, pokoru, vinu);
- **pohled stranou** (často vyjadřuje nezájem);
- **pohled vzhůru** (vyvolávající napětí nebo i pocit nebezpečí).

Posturologie (postoj těla)

Nejnápadnější je poloha rukou a pozice nohou.

Ruce

Zkřížené ruce vyjadřují obranný postoj. (*Zkřížené ruce původně chránily oblast srdce*)

Nohy

Zkřížené nohy vyjadřují rovněž obranný postoj. Sed s nohou přes nohu může zakrývat nervozitu a vyjadřovat snahu o odstup a postoj intelektuála, stání se zkříženými nohama, např. V hloučku lidí čekajících na tramvaj, vyjadřuje rezervovanost. (*Zkřížené nohy měly původně chránit pohlavní orgány.*)

Mimika

(např. úsměv)

Srov. ČERNÝ, HOLEŠ 2004

Prostý úsměv

Vzniká stažením koutků dozadu a jejich mírným zdvižením. To, jak se zvedají, zvyšuje intenzitu úsměvu. Úsměv často vyjadřující rozpaky a nejistotu.

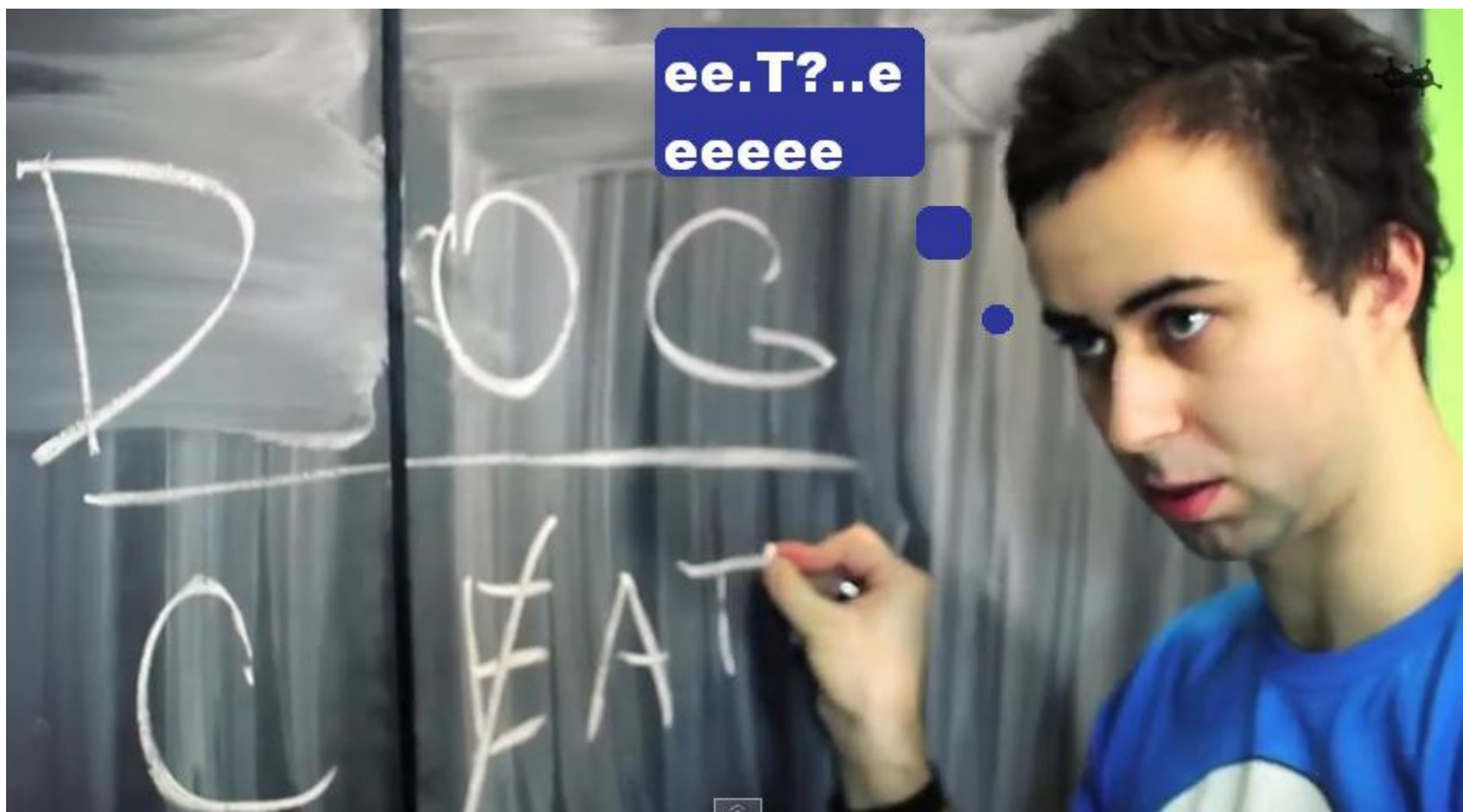
Horní úsměv

Vzniká stažením horního rtu tak, že se odkryje většina horní řady zubů. Tento úsměv jsme zdělili po předcích. V říši zvířat tento úsměv, při kterém je skryta dolní řada zubů, často předcházela hněvu nebo i útoku (např. u opic). Je často požadovaný u skupinového fotografování („Řekněte SÝÝÝR!“). Při setkání s neznámými lidmi vyvolává dojem přetvářky. Vyšší intenzita vyjadřuje míru vyšší míru potěšení. V tomto stádiu přechází horní úsměv v tzv., úsměv široký.

Široký úsměv

Tento úsměv odhaluje horní i dolní řadu zubů a přechází ve smích.

ŠKOLA: ŘEČ-NEŘEČ A NAKLÁDÁNÍ S ČASEM

ŠKOLA: ŘEČ-NEŘEČ A NAKLÁDÁNÍ S ČASEM

ŠKOLA: ŘEČ TĚL A NAKLÁDÁNÍ S ČASEM?

**JAZYK
jako
kód,
šifra
a symbol**

**JAZYK A JEHO PARALELNÍ SYSTÉMOVÉ KÓDY,
SLOVA JAKO ZVLÁŠTNÍ TYP SYMBOLŮ**

- **Písmo a jeho funkce (dějinné role)**
 - Zachycování dějinných i každodenních událostí
- **Paralelní jazykové kódy**
 - „Mluvený projev“: znaková řeč
 - „Psaný projev“: Braillovo písmo
 - Zcela paralelní dorozumívací kódy: Morseova abeceda
 - Paralelní kódy spjaté se světem techniky (IT)
 - Jazyk jako šifra
- **Slova jako zvláštní typ symbolů mají svá tajemství**
 - Symbolika vlastních jmen
 - Symbolika jmen označujících důležitá místa nebo události

Komunikace – díl čtvrtý

Jazyk jako prostředku k rozšířování světa

Jazyk a média

Jak mluvíme do telefonu? Jak píšeme SMS?

Jak komunikujeme v e-mailech?

A co řeč SMSek?

A víte... KDO, KDY, KDE???

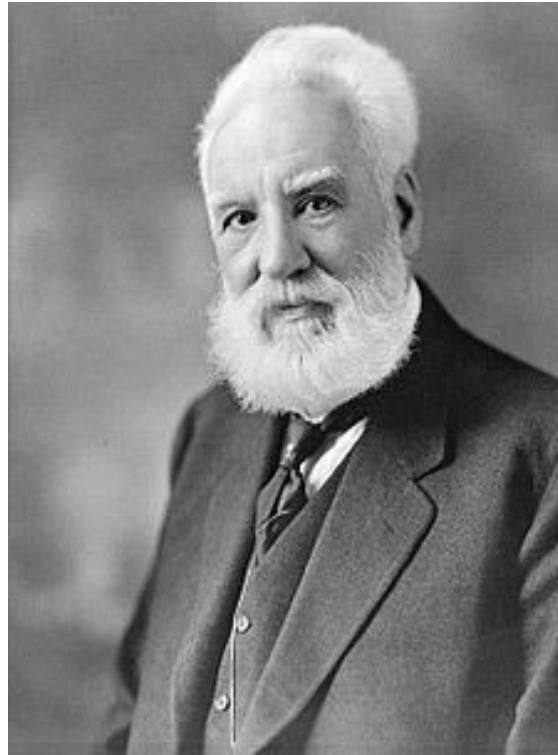

Knihtisk vynalezl kolem roku 1450 Johannes Gensefleisch zur Laden, zvaný Gutenberg.

První telefon (z řeckého *téle* = vzdálený a *fóné* = hlas) byl sestrojen v roce 1876. S jeho sestrojením i vynalezením je spojováno jméno

- A) Andreas Graham Bell
- B) Alexander Gramobeil
- C) Alexander Graham Bell
- D) Andreas Gram Bell

Alexander Graham Bell

http://cs.wikipedia.org/wiki/Alexander_Graham_Bell

A víte... KDO, KDY, KDE???

Dnešní pravděpodobně nejrozšířenější komunikační platformou je facebook.

Kdo přišel v r. 2004 s myšlenkou fb?

- A) Mark Elliot Zuckerberg (společně s Andrew McCollumem, Chrisem Hughesem a Eduarda Saverinem)
- B) Steven Paul Jobs
- C) Paul Allen a Bill Gates
- D) Konrad Zuse

Mark Elliot Zuckerberg

http://cs.wikipedia.org/wiki/Mark_Zuckerberg

JAZYK

jako

zdroj

poznání

**Z „lexikonu“ mých učitelů
Aneb
ZAPNĚTE SVÉ MYSLÍTKO!!!**

- *„Studovat je odvozeno od latinského studere. A to znamená snažit se.“*

**Shrnující překlad : více pramenů a méně šprtání.
Neplatí, že učivo má být vyloženo,
Vyzkoušeno a zapomenuto.**

- *„Naučit se umí každý blbeček. Mě zajímá, co víte.“*

Komunikace – díl pátý

Jazyk jako prostředek k vyjádření
vlastních myšlenek.

„Kolika jazyky mluvíš, tolikrát jsi
člověkem.“ (J. W. Goethe)

**Mýty
propojené
a kulturou
a jazykem**

- **Angličtina je jazykem diplomacie.**
- **Francouzština je jazykem lásky.**
- **Italština se hodí na trh.**
- **Němčina do armády.**

**Ono to bude jinak...
Necháme si to na workshop...**

JAK SPOLU (NE)KOMUNIKOVAT?

*Zlé jazyky jsou horší než pistole
(A. S. Grigojevov)*

*Medovým jazykem a řečí měkkou
a krásnou můžeš ovládnout mamuta
i s chlupama.
(Husajn Váiz Kášifi)*

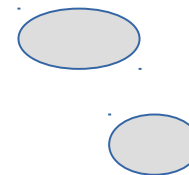

*V jazyce je ukryta duše národa
(J. Kolár)
Dokonce i ta tvá.
(pozn. autorky)*

*S jazykem se dá dělat všelicos
- dokonce i mlčet.
(H. Heckmann)*

Co říci závěrem?

Žádný závěr se nekoná.
Jsem člověk a mám dar řeči.
Začnu KOMUNIKOVAT!

Literatura

ČERNÝ Jiří *Dějiny lingvistiky*. Olomouc : Vobotia, 1996. ISBN 80-85885-96-4.

ČERNÝ Jiří; HOLEŠ Jan *Sémiotika*. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-832-5.

ČERMÁK František *Jazyk a jazykověda*. Praha : Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0154-0.

JIRÁK Jan; KÖPPLOVÁ Barbara *Média a společnost. Stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-697-7.

SAUSSURE Ferdinand *Kurs obecné lingvistiky*. Praha : Odeon, 1989. ISBN 80-207-0070-6.

SCHULZ VON THUNN Friedemann *Jak spolu komunikujeme*. Praha : Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0832-9.

SHULZ VON THUNN Friedemann *Miteinander reden 1 – 4*. Berlin: rororo Verlag, 2014. ISBN 978-3-499-62875-7.

Internetové zdroje

www.google.cz/search?

Fotografie z viedíí viralbrothers (Debilní kecy Pražáků, Debilní kecy učitelek, Debilní kecy matek.

**Těšíme se na vaši/Vaši zpět vazbu!
Na shledanou na další přednášce!**

fb: Labyrint Vědění ☺ labyrinth.vedeni@pedf.cuni.cz ☺ www.labyrintvedeni.cz

***Děkuji vám/Vám za pozornost!
PhDr. Tamara Bučková, Ph.D***